

Asiantuntijalausunto

Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat
Saavutettavuuden valvonnan yksikkö

7.10.2021
ESAVI/32722/2021

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

**Asiantuntijalausunto asiaan E 103/2021 vp Valtioneuvoston selvitys:
Saavutettavuusdirektiivin uudelleenarviointi**

Direktiivi 2016/2102 julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta (myöhemmin ”saavutettavuusdirektiivi”) on annettu 26.10.2016. Direktiivin uudelleenarviointia varten on avoinna komission julkinen kuuleminen 25.10.2021 asti. Etelä-Suomen aluehallintovirasto kiittää mahdollisuudesta lausua Suomen kannan valmistelusta julkiseen kuulemiseen.

Valtiovarainministeriön pyynnöstä aluehallintovirasto on jo aiemmin välittänyt ministeriölle näkemyksensä Suomen kannan valmisteluun otsikon asiassa. Perusmuistiossa esitetty Suomen kanta on pääpiirteittäin aluehallintoviraston näkemyksen mukainen. Sen lisäksi nostamme tässä esiin muutamia huomioitamme, jotka toivomme Suomesta välitettävän komission julkiseen kuulemiseen.

Saavutettavuusasioiden vakiintuminen osaksi viranomaistoimintaa

Aluehallintovirasto yhtyy valtiovarainministeriön esityksen kysymysliitteessä (s. 2) olevaan kommenttiin siitä, että saavutettavuuden toteuttaminen on jatkuva prosessi, jonka saaminen pysyväksi ja luonnolliseksi osaksi organisaatioiden toimintaa vaatii aikaa. Tätä edistäisi aluehallintoviraston käsityksen mukaan tietoisuuden lisääminen siitä, että direktiivillä edistetään digitaalista osallisuutta ja sillä on yhteys perusoikeuksien toteuttamiseen. Saavutettavuutta valvovana viranomaisena

aluehallintovirasto on havainnut yhdeksi haasteeksi direktiivin toteuttamisessa sen, että direktiivin vaatimukset nähdään toistaiseksi enemmän kulujen kuin digitaalisen osallisuuden kannalta.

Jotta saavutettavuusasiat vakiintuisivat, ohjaus ja neuvonta sekä riittävät resurssit saavutettavuuden toteutumiseen ovat tarpeen, sillä etenkin ennakoiva ohjaus ja neuvonta parantavat direktiivin vaikuttavuutta ja vähentävät tarvetta jälkikäteiseen neuvontaan ja reaktiiviseen valvontaan.

Suorien lähetysten sisällyttäminen direktiiviin

Aluehallintovirasto yhtyy siihen, mitä valtiovarainministeriön perusmuistiossa esitetään pienten kielialueiden eriarvoisesta asemasta teknologisen kehityksen suhteen. Aluehallintoviraston kokemuksen mukaan tällä on merkitystä pohdittaessa direktiivin soveltamisalan laajentamista esimerkiksi suorana lähetettävään videomateriaaliin (ks. kysymysliite s. 3). Suorien lähetysten sisällyttäminen direktiivin soveltamisalaan lisäisi yhdenvertaisuutta, mutta niistä voidaan aidosti tehdä saavutettavia vain riittävillä resursseilla ja teknisillä mahdollisuuksilla. Valvontaviranomaisen käsitys on, että saavutettavuuden toteuttamisessa suoriin lähetyksiin ei suomeksi vielä tällä hetkellä pystytä hyödyntämään automaattista tekstitystä tai puheentunnistusta samassa määrin kuin suuremmilla kielillä.

Aluehallintovirasto yhtyy siihen, että jos direktiivin soveltamisalaa laajennetaan, tulisi etenkin arvioida, onko myös pienemmille kielille tarjolla sellaista tekniikkaa, jolla voidaan toteuttaa saavutettavuus kohtuullisilla ja realistisilla kustannuksilla. Aluehallintoviraston kokemus on, että jos direktiivin piiriin kuuluvia sisältöjä ei voida tehdä saavutettaviksi, se saattaa johtaa julkaistujen sisältöjen poistamiseen. Vaikutus näkyy olevan enemmän nimenomaan materiaalin väheneminen sen sijaan, että direktiivin mukaisesti vedottaisiin kohtuuttomaan rasitteeseen. Tämä näkyy jo nyt videoiden kohdalla.

Sisältötyyppien määritelmät

Jotta direktiiviä voitaisiin tulkita ja soveltaa yhdenmukaisesti, olisi kriittistä määritellä tarkasti direktiivin jo kattamat ja siihen sisällytettävät sisältötyypit ja palvelut. Tulkinta- ja soveltamisongelmia aiheuttavat jatkuvasti esimerkiksi intra- ja ekstranetit, sosiaalinen media, muut ulkoiset pilvipalvelut ja karttapalvelut.

Direktiivin taloudelliset vaikutukset

Aluehallintovirasto painottaa saavutettavuuden keskeisyyttä yhdenvertaisen digitaalisen yhteiskunnan takaamisessa. Komission julkisessa kuulemisessa on lisäksi kysymyksiä direktiivin kustannuksista ja hyödyistä. Toimijat ovat usein tuoneet aluehallintovirastolle esiin sen, että kustannuksista ja hyödyistä tarvittaisiin tietoa pitkällä aikavälillä selkeinä talouslukuina. Aluehallintoviraston käsityksen mukaan tiedon tuottaminen ja jalostaminen kustannussäästöistä saattaisi kannustaa osaltaan toteuttamaan saavutettavuutta.

Suomen maaraportti saavutettavuusdirektiivistä

Aluehallintovirasto tulee antamaan Suomen ensimmäisen maaraportin saavutettavuusdirektiivin toteutumisesta Euroopan unionille viimeistään 23.12.2021. Raportti tulee sisältämään kokonaiset tulokset ensimmäisestä valvontajaksosta käytännön valvontatyöstä, ja myös se otetaan direktiivin 13 artiklan mukaan huomioon uudelleenarvioinnissa.

Lisätietoja

Lisätietoja antaa tarvittaessa lakimies Elisa Kotiniemi, puh. 029 501 6061.

yksikön päällikkö

Viena Rainio

lakimies

Elisa Kotiniemi